

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.



VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II. ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU. — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO Kč 4.

ROČNÍK XIV.

V PRAZE, V LISTOPADU 1932.

ČÍSLO 9

Sekretář nejvyššího soudu Dr. Otmar KUNZE:

Ještě k otázce odvolatelnosti plné moci

Velmi poučný článek dr. Eduarda Chloupka »K odvolatelnosti plné moci« v čísle 3 a 4 tohoto časopisu z roku 1932 navazuje na rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 1930 sp. zn. Rv I 719/29, jehož právní věta byla v 3. čísle tohoto časopisu uveřejněna s dodatkem svádějícím k úsudku, jako by nejvyšší soud byl v tom neb v jiném rozhodnutí rozhodl stejně též o plných mocích, kterými se některé peněžní ústavy dávají zmocniti dlužníkem, aby dlužní listinu za něho podepsali a dali knihovně provést. Ve skutečnosti nejvyšší soud o odvolatelnosti takových plných mocí dosud nerozhodl a zejména ne v rozhodnutí nahoře naznačeném.

Podle jeho skutkového základu dal žalobce několik dnů před tím, než proti němu bylo zahájeno řízení k zbavení svéprávnosti, řiditeli a prokuristovi jisté banky »každému z nich samostatně plnou moc a právo na základě úvěrního spojení neodvolatelně, aby jeho jménem na jeho nemovitostech vyžadovali a opatřovali poznámky pořadí ve smyslu § 53 knih. zák., přijímali dotyčná knihovní usnesení od soudu, jejich příjem potvrzovali a po zániku účinnosti zrušených poznámek pořadí, tyto znovu obnovovali.« Dále jim »udělil za sebe i svoje právní zástupce neodvolatelně plnou moc a právo každému z nich samostatně, aby jménem podpisovali dlužní úpsání«. V téže době byla na žalobcových nemovitostech povolena poznámka pořadí pro zamýšlené zadlužení, avšak na základě knihovní žádosti jím samým podepsané a nikoliv na základě shora zmíněné plné moci. Žalobcův zatímní podpůrce se domáhal, aby písemná plná moc byla prohlášena za bezúčinnou a aby byla uvedena poznámka pořadí uznána neplatnou a knihovně vymazána. Prvý soud zamítl žalobu z důvodů tu nepodstatných. Odvolací soud potvrdil zatímní rozsudek o poznámce pořadí, avšak vyhověl žalobě co do neplatnosti plné moci. V důvodech pokládá skutečnost, že se smlouvou udílí plná moc vyžadovati a opatřovati poznámky knihovního pořadí po rozumu § 53 knih. zák. a dále plná moc podpisovati dlužní úpsání jménem žalobcovým i jeho právních nástupců a dědiců, a to bez jakéhokoliv omezení výše dluhu, za velmi povážlivou, rozváděje, že závazek takový nijak neobmezený, pro nějž z listiny samé není zřejmá hospodářská příčina a jenž přes předpis § 1020 obč. zák. má být neodvolatelný, směřuje proti dobrým mravům, neboť nelze nahlédnouti, proč má

být oprávnění žalovaných podpisovati dlužní úpsy jménem zmocnitele a jeho dědiců neodvolatelným a proč není nějakého omezení co do výše zamýšlených zá-půjček, takže zmocnitel a dlužník jest vydán naprostě libovůli zmocněných osob. Dovolací soud dovolání žalovaných nevyhověl. Zopakovav stručně skutkový děj, odůvodňuje nejvyšší soud své rozhodnutí stejně stručnými vývody, »že byla plná moc, o niž jde, udělena žalovaným neodvolatelně, že však plná moc je po rozumu § 1017 a 1020 obč. zák. odvolatelná, že jest opačná úmluva neplatná, že zásadu tu vyslovil nejvyšší soud již v rozhodnutí čís. 3311 sb. n. s. a že nemá příčiny, aby se od ní uchýlil«.

Nevyšší soud tudíž jen prohlásil, že plná moc, o níž tu jde, je udělena neodvolatelně a že takové plné moci pokládá pro rozpor s předpisy §§ 1017 a 1020 obč. zák. za neplatné. Zásadu tu hájí nejvyšší soud od rozhodnutí uveřejněného pod čís. 3311 sb. n. s. ovšem důsledně. Důvody jeho rozhodování jsou nasnadě. Ujednání neodvolatelnosti plné moci se přičií zákonu, který stanoví v § 1020 obč. zák., že zmocniteli je volno plnou moc odvolati podle libovůle, to jest ve všech případech, tedy i tenkrát, kdyby se zmocnitel zavázal, že ji neodvolá. Plnou mocí nezakládá se právo plnomocníku, by zastupoval zmocnitele, jenž nechce jím být nadále zastupován, proti jeho vůli s účinky § 1017 obč. zák. Spočíváť naopak v povaze plné moci jako úkonu osobní důvěry vůči plnomocníku, jenž má zastupovati zmocnitele s dalekosáhlými účinky § 1017 obč. zák., že lze plnou moc odvolati kdykoliv a že tedy jakékoliv smluvní omezení v tomto směru je protizákonné a proto podle § 879 obč. zák. nicotné. Zásady tu hájené použil nejvyšší soud prostě též, v souzeném případě, nedotýkaje se ani zdaleka otázky, pokud by bylo lze dovoliti z ní výjimky v případech, jež má na mysli zmíněný dodatek k právní větě rozhodnutí Rv I 717/29. Bylo by povážlivé z tohoto mlčení usuzovati, jaké stanovisko nejvyšší soud zaujme, jak asi rozhodne, bude-li mu otázka ta k rozhodnutí přímo předestřena. Nejvyšší soud řeší ve svých rozhodnutích a opravných prostředcích jen určitý praktický případ, nemaje ani úkolu ani možnosti, aby při konkrétním řešení určitého případu rozvinul všechny právní otázky, stran kterých by souzený případ snad mohl dáti podnět k teoretickému rozjímání, jejichž řešení však rozhodnutí sporu nevyžaduje. Přitom však případ řešený v rozhodnutí Rv I 719/29 ani nezavdal podnět k řešení otázky v dodatku k uveřejnění jeho právní věty nad-

hosené. Nešlo o plnou moc k zajištění poskytnuté zá-
půjčky, nýbrž, jak plyne z vylíčeného skutkového děje,
o plnou moc, v níž zmocnitel velmi pochybné duševní
rovnováhy dává zmocnění podpisovati dlužní úpisy
s právní účinností též pro právní nástupce a pro dědice
beze všeho omezení a obstarávati jejich vklad do po-
zemkové knihy. V tom je zahrnuto takové omezení dis-
posiční svobody zmocnitele, že se hospodářsky nedá
ospravedlniti a proto právním řádem nemůže býti uzná-
no a vymáháno. »Ne ochrana vůle stran« — jak praví
Dr. Josef Hupka ve svém standardním díle »Die Voll-
macht« na str. 402 — »nýbrž ochrana hodnotných (wür-
diger) zájmů stran je vrcholní zásadou moderního práva
soukromého.« I kdyby tedy snad bylo lze po případě
uznávatí platnost ujednání, že plná moc má býti neod-
volatelná, zejména když jsou v ní ztělesněny příznaky
též jiného právního útvaru než příkazu, jež má na mysli
ustanovení § 1017 obč. zák. a jež nejvyšší soud vždy
zdůrazňuje, nebylo by přece lze v případě souzeném ve
sporu Rv I 719/29 mluvit o platně ujednané neodvolatel-
nosti plné moci. Případu tomu se dostalo příznačného
posouzení v důvodech odvolacího rozsudku a právě pro
tuto jeho tam naznačenou právní povahu, pro kterou je
ochrana hodný zájem účastníků na straně zmocnitele a
nikoliv na straně zmocněnců, muselo by zůstatí při od-
volatelnosti plné moci zákonem zásadně vyslovené. Zá-
jem zmocněnců byl s dostatek chráněn pravoplatně po-
volenou a ve sporu uznanou poznámkou pořadí. Ostatní
obsah smlouvy, pokud jím dána plnomocníkům dále
jdoucí práva beze všeho omezení, vybočuje z mezi
zájmů ochrany hodných a nezavdává proto podnět
k přiznání ani výjimečné platnosti ujednání o neodvolat-
elnosti plné moci. Proto neměl nejvyšší soud ani pří-
činy, aby se obíral i touto otázkou jako důvodem pro
zamítnutí žaloby. Pro rozsouzení případu, o němž šlo,
stačilo se prostě omeziti na použití důsledně hájené zá-
sady o neplatnosti ujednané neodvolatelnosti plné moci.
Pokud byly důvody k výjimce ze zásady té v ostatních
rozhodnutích, na které navazuje zasilatel úvodem cito-
vané právní věty a dodatku k ní, vymyká se z rámce
těchto výkladů, protože není znám jejich skutkový zá-
klad v této příčině významný.

JUDr. OTAKAR HANNA:

Několik úvah a poznámek ke článku „Čtvrtina podle § 1253 obč. zák.“.

Budiž mi dovoleno, abych ke článku kol. JUDra Jos.
Mošuty »Čtvrtina podle § 1253 obč. zák.«, vyšlém v čís.
7. tohoto časopisu, odvolávaje se na vybídku k diskusi
ke konci článku učiněné, připojil několik vlastních úvah
a poznámek a probral stanovisko některých theoretiků
práva občanského.

Pokud jsem z článku vyrozuměl, šlo celkem v kon-
kretním případě o tři sporné otázky:

1. Co rozuměl zákonodárce slovy »čistá čtvrtina«
v § 1253 obč. zák. zejména: jde-li o aliquotní podíl dě-
dický či o věřitelský nárok na částku v penězích; jinak:
jde-li o sukcesi universální neb singulární; zejména pak,
jaký význam nutno přikládati slovům »worauf weder
deř jemanden gebührende Pflichtteil, noch eine andere
Schuld haften darf« v souvislosti s pojmem »čistá
čtvrtina«?

2. Jde-li ve smlouvě dědické obsažený závazek vý-
platy peněžní hodnoty čistého jmění pozůstalostního,
resp. 3.000.— zl., k tíži dědice smluvního nebo se tyto
částky započtou do »čisté čtvrtiny«?

3. Participuje dědic smluvní ještě i na »čisté« čtvrtině
z toho důvodu, že patří mezi dědice ze zákona?

Spory tyto vznikají nepochybně značnou nejasností
ustanovení § 1253 obč. zák., zejména rozporem mezi tam
obžalovaným bližším určením čtvrtiny volnému poří-
zení zůstavitele vyhrazené a jinými ustanoveními zá-
kona občanského, zejména ustanovením § 531 obč. zák.
o pojmu pozůstalosti jako souhrnu zůstavitelových práv
a z á v a z k ů nikoli jen ryze osobních, kterýžto rozpor
vznikne slovním výkladem § 1253 obč. zák. Dle mého
názoru jde o lapsus zákonodárce, jenž si snad neuvědomil
praktické důsledky z tohoto ustanovení pro posta-
vení toho, jemuž vyhrazená čtvrtina připadla, zejména
si neuvědomil velikou důležitost otázky, jde-li o sukcesi
universální neb singulární. S touto nejasností a nedo-
statkem přesného rozlišování mezi oběma druhy suk-
cese, podmíněnými způsobem výpočtu »čisté« čtvrtiny
§ 1253 obč. zák., se všemi právními účinky pojícími se
k jednotlivým druhům sukcese, setkáváme se též u ně-
kterých autorit právnícké literatury, jako u Krainze-
Ehrenzweiga, u Stubenraucha — jak níže bude uvedeno
— (z nichž zejména prvý vypočítává »čistou« čtvrtinu
§ 1253 obč. zák. obdobně jako povinný díl, přes to však
nedůsledně připisuje mu povahu dílu dědického), kdežto
jiní theoretikové se choulostivého rozboru této otázky
vůbec vyhýbají (Krčmář, Svoboda, Stupecký).

Podobný rozbor v nazírání na povahu té neb oné suk-
cese vznikl po vydání občanského zákoníku patrně
u dílu povinného, neboť jen tím lze vysvětliti tehdy ob-
vyklý autentický výklad zákona dvorským dekretem
z 31. ledna 1844 č. 781 sb. z. s., jenž výslovně stanoví, že
nepominutelný dědic nemá nároku na podíl pozůstalostní
věci, nýbrž na cenu svého podílu povinného podle sou-
dního odhadu, jinak: že jest věřitelem, nikoliv dědicem.
Že k takovému výkladu nedošlo v případě § 1253 obč.
zák. (jehož ustanovení jest původní, nikoliv noveliso-
vané), lze vyložití jedině tím, že sporná otázka nebyla
aktuální, neboť případů řešení jejího je daleko méně, a
jak kol. JUDr. Josef Mošuta sám uvádí, nebyla otázka
dříve než v případě jím zmíněném vůbec přímo řešena
nejvyšším soudem. Uzavřou-li manželé aneb budoucí
manželé dědickou smlouvu, děje se tak zpravidla ohled-
ně tří čtvrtin, při čemž se zpravidla smluvní strany
ustanovují vzájemně dědici z testamentu ohledně zbý-
vajících čtvrtin; v téže listině. Rozdíl mezi třemi čtvrti-
nami, o nichž bylo smluvně disponováno, a »čistou«
čtvrtinou jeví se pak pouze za života pořizovatele v od-
volatelnosti co do této čtvrtiny, po smrti dědí druhý
manžel jako dědic universální a jeho dědické podíly
z testamentu a ze smlouvy splývají v jedno; rozsah
jeho ručení za dluhy při výmínečné přihlášce je dán
výší celkových aktiv pozůstalostních.

Jest ovšem těžko souditi, jak onen notář, jenž sepiso-
val dědickou smlouvu z 5. IV. 1891, která jest konkret-
ním podkladem článku kol. Dr. Mošuty, si při sepisování
spisu počínal. Kol. Dr. Mošuta připouští možnost, že úra-
dující notář smluvním stranám vyložil předpis § 1253
obč. zák., a tyto jsouce si vědomy neplatnosti smluvního
pořizování co do celé pozůstalosti, určily zákonným dě-
dicům hotovost ve výši čisté pozůstalosti, resp. 3.000.—
zl. Myslím, že právě naopak: byl-li by notář strany upo-